

Barn og unges mediebruk – en arena for læring

Birgit Ingebrigtsen, studentnr. 131937

Forord

Sosiale medier har kommet for å bli og dette er ikke noe vi i skolen kommer utenom. De aller fleste elevene i skolen i dag har et forhold til de ulike sosiale mediene som finnes på nettet. De dukker opp overalt, både i hjemmet og hos elevenes venner. Elevenes foreldre har en eller annen konto innenfor sosiale medier, vennene deres har det og de møter på det overalt i det daglige. Idrettsforeninger og lag bruker sosiale medier til å nå ut til sine medlemmer, det brukes for å reklamere for produkter og medlemskap i klubber og det brukes innenfor det meste av salg, skal man nå kundegrupper i dag må man benytte seg av dette fenomenet som har inntatt vår verden. I denne artikkelen skal jeg fokusere på hvordan man som lærer kan nyttiggjøre seg av barn og unges kjennskap og erfaringer rundt bruken av sosiale medier og hvordan dette kan brukes i undervisningen. Hvordan kan vi som lærere følge med på trenden som har oppstått blant barn og unge i dag når det kommer til sosiale medier, og hvordan kan vi utnytte dette for å holde på elevenes fokus når det kommer til læring? Å ikke minst:

Hvordan kan vi som lærere bevisstgjøre bruk av sosiale medier i skolen? Hvordan vi kan gjøre dette er det jeg skal ha størst fokus på i denne artikkelen, det er dette jeg vil finne ut av. Av de største sosiale mediene vi har er det blogging jeg har sett mest på, arbeidet med dette kan videreføres til arbeid med andre sosiale medier.

I arbeidet med denne artikkelen har jeg brukt bøkene *Læring i en digital tid* skrevet av June M. Breivik og *Smart læring – hvordan IKT og sosiale medier endrer læring* skrevet av Arne Krokan. Jeg har valgt å bruke disse to bøkene fordi der er i disse jeg har funnet svar på mye av det jeg har lurt på i forbindelse med bruk av sosiale medier og internett generelt i skolen. Jeg har også diskutert og muntlig drollet med noen av mine medstudenter på temaet sosiale medier i skolen, og her har vi utvekslet personlig erfaring rundt dette. Alle vi i gruppa jeg har pratet med om dette jobber i skolen og dette er noe vi møter på. Det er nyttig erfaring å ta med seg, erfaringer man kan dele med andre. Ved å bruke både pensum som hører til kurs man tar og høre på erfaringer fra andre, får man et personlig syn på hva som kan funke for en selv som lærer ute i arbeidslivet. Dette er også ett tema man ikke kommer utenom, så det er et svært viktig tema å ta opp og bringe videre til andre.

Jeg har også gjennom de forelesningene jeg har hatt via mitt IKT-studie blitt mer oppmerksom og bevisst på alt som finnes der ute i den store internettverden, jeg trodde jeg hadde noen lunde kontroll men den det er uendelig med muligheter der ute. Vi må alle bli mer bevisst på hvordan vår hverdag styres av sosiale medier, hvordan vi alle blir påvirket av dette.

Hva er skolens ansvar når det kommer til bruk av sosiale medier?

Vi som lærere har et stort ansvar for å være med på å påvirke barn og unges bruk av sosiale medier fordi vi ser elevene hver dag gjennom skoleåret og vi har en stor innvirkning på deres liv. Ved å være med på å bevisstgjøre bruken av sosiale medier er vi med på å hjelpe elevene til å bli bevisstgjøre hva man gjør på sosiale medier og ikke minst hva man ikke gjør der. Vi vet at alle enten har en profil på et sosialt media eller kommer til å lage seg det. Selv om det er aldersgrenser på bruk av de fleste sosiale medier er det ikke noe problem for de som ikke har nådd denne aldersgrensen til å komme seg inn på sosiale medier. Dette er ikke noe vi kan stoppe elevene fra å gjøre, derfor blir lærernes og andres oppgave å jobbe med å bevisstgjøre elevene på fellene de kan ramle i ved bruk av sosiale medier, men også ha fokus på det positive sosiale medier kan brukes til. Ved å ha fokus på sosiale medier i skolen får vi også inn IKT-kompetanse, som i dag regnes for å være en av de fem grunnleggende ferdighetene i skolen. Elevene skal tilegne seg disse ferdighetene i skolen og da er det viktig av vi som lærere bruker dette i vår undervisning, og at vi legger til rette for at det er noe elevene får mulighet til å gjøre. Digitale verktøy er kommet for å bli i norsk skole, vi som lærere må finne rette måter å bruke det på.

Noe som er med på å gjøre oss så bevisste på utviklingen og bruken av det som er i vinden i dag, er hvordan hjernen vår er bygget opp. Vi er tilpasset et liv der vi skal legge merke til forandringer som skjer i våre omgivelser, slik at vi raskt kan oppdage eventuelle farer som truer. Vi er programmert til å legge merke til alt som endrer seg raskt (Krokan, 2012, s.95). Vi er programmert til å ta inn over oss endringer i hverdagen, og dette med sosiale medier er noe som har utviklet seg gradvis og vi har innsett at dette er vår hverdag nå, vi kommer ikke utenom sosiale medier og dens påvirkninger. Vi har lært oss å leve med det, men vi må til enhver tid tenke gjennom hva dette gjør med oss og hvordan det påvirker vår hverdag, vår framtid og vårt liv generelt. Elevene våre er en ny generasjon som er født inn i denne verden med bruk av internett og bruken av det, det er da lett for dem å ikke se farene som ligger bak og er nok ikke like bevisst på dette som vi som er vokst opp før denne nye verdenen utviklet seg er. Under vår bevisstgjøring må vi ikke glemme at hos de fleste elever er de lærere for hverandre, ikke bare på skolen. Det er slik de lærer seg nye ting og det er slik de lærer ulike sider av det samfunnet de lever i (Krokan, 2012, s.30). Elevene er hverandre sine viktigste mot- og medspillere, de ser seg selv på linje med jevnaldrende og de ser opp til de som er eldre. Det er viktig for alle å være et forbilde og det er viktig å være et forbilde, her må vi som lærere også være med på å forme og bevisstgjøre hva det vil si å være et godt forbilde.

Tradisjonelt er skolen bygd opp slik at læring formidles via lærerens kunnskap og dens undervisningspraksis og ved bruk av lærebøker. Det skal brukes arbeidshefter og skrivebøker til det skriftlige arbeidet, det er som regel de som har datamaskin som hjelpemiddel som bruker dette aktivt i skolen. Økonomi er en innvirkende årsak til at data blir lite brukt i undervisning og læring, men lærerens kunnskap om bruken av data og internett som læringsressurs er med på å stoppe bruken av dette i skolen. Bruken av dette vil nok øke med årene fordi det blir bare mer og mer aktuelt, i dag må man ha kunnskap innenfor data og internett i alle yrker fordi det er i bruk overalt. Men vi er også i et generasjonsskifte med lærere hvor det kommer inn nye og nyutdannede lærere, lærere som har fulgt dagens utvikling lenge og har fått det som en naturlig del av sin hverdag. Utfordringen her blir å være bevisst

på hvordan man kan videreføre dette i skolen, til sine elever som lever midt oppi dette og blir påvirket av internett og sosiale medier hver dag.

Når vi som lærere skal videreformidle og lære bort kunnskap om sosial medier er det viktig at vi har satt oss inn i og kjenner til alle de forskjellige arenaene som finnes der ute, hva det er som våre elever blir eksponert for i det daglige og private livet som er utenfor skolens vegger. Selv om det er som sagt tidligere er aldersgrenser, og disse er satt av en grunn, er det ikke vanskelig å lage seg profiler på de sosiale mediene som er. Det er av den grunnen viktig å begynne tidlig med bevisstgjøringen, men også vise elevene at vi som lærere vet hvilke arenaer elevene er på. Man kan skille mellom seks typer av sosiale medier; samarbeidsteknologi som er tjenester som gjør det mulig å samarbeide selv om man sitter på helt ulike lokasjoner, blogger hvor det publiseres og legges til rette for at leserne kan diskutere det som legges ut, innholdssamfunn hvor man kan laste opp eget innhold og distribuere dette åpent for andre, sosiale nettverkstjenester slik som Facebook og Instagram, virtuelle sosiale verdener som ses på som en parallell verden og en er digital presentasjon av oss selv og nettbaserte dataspill hvor man spiller med andre som kan sitte hvor som helst rundt omkring i verden (Krokan, 2012, s.73). Alle disse sosiale mediene er lett tilgjengelig for alle som har tilgang på internett enten det er via bruk av datamaskin eller om man har en smart phone hvor man kobler seg på internett. For lærere i barneskolen vil nok den største sosiale mediet blant elevene være nettbaserte dataspill, men øynene kan ikke lukkes for noen av de overnevnte sosiale mediene. Vi eksponeres for dem alle og alle er like viktige å bevisstgjøre bruken av.

Internett og sosial medier er blitt en del av elevenes personlige læringsnettverk, det er her de bruker en del av sin tid og blir påvirket av dette. Man kan i dagens samfunn si at elevene har to læringsarenaer, det på skolen og det virtuelle. Det virtuelle er så mye større enn det på skolen, for her har man uendelig med informasjon og påvirkning. Den enorme effekten internett og sosiale medier har på oss kan skoleverket ikke gjøre noe med, og bør heller ikke ignorere det. June Breivik sier i sin bok at i en verden hvor det i prinsippet er like lett å nå naboen som er person på andre siden av kloden, får vi helt nye samhandlings- og interaksjonsmønstre (Breivik, 2015, s.69).

Hvordan kan vi utnytte dette for elevenes læring?

Vi som lærere må se på hvordan vi kan bruke og utnytte dette for læring hos elevene, vi må bevisstgjøre våre elever hva som er digital dannelse og hva som er digital dømmekraft. Hva er det egentlig som er greit eller hva er ikke greit å gjøre på sosiale medier? Hvordan kommuniserer man på sosiale medier? 70% av vår kommunikasjon er kroppsspråk, 20% er stemme og 10% er ordene våre (Breivik, 2015, s.71). Ved kommunikasjon i den digitale verdenen mister man bruken av kroppsspråk og stemme, og det er lett å bli misforstått. Ved en muntlig kommunikasjon ansikt til ansikt kan man fortsette å bli misforstått, men i en digital verden spres ting forttere enn man får endret noe. Det er viktig at man er

bevisst på hvordan man formidler ting og hvordan man gjør dette uten at det blir tatt ut av kontekst og blir gjort om til noe det ikke er. Man får heller ikke sett mottakers reaksjon på det man formidler, så det er vanskelig å formidle noe til noen man ikke er i direkte kontakt med. Ordene har en sterk virkning på de som mottar dem og alle har sin måte å tolke ting på. En annen ting som også er viktig er hva bilder gjør med en. Bilder som legges ut på et sosialt media kan fort snappes opp av andre og brukes til helt andre ting enn hva som var tiltenkt bildet. De unge forstår at en nødvendigvis ikke er den som en fremstiller seg som på sosiale medier, at den virkelige deg ikke nødvendigvis er den virtuelle deg (Breivik, 2015, s.72). Alle som er født før 1990 kalles for digitale immigranter, noen som integrere seg i den digitale verdenen, mens de som er født senere er digitale innfødte, de er født inn i og vokser med oppgaven. Vi som er digitale immigranter er mer opptatt av og bevisst på hva man gjør og ikke gjør enn digitale innfødte, for vi er nok mer skeptisk til dette enn de som har hatt det som sin hverdag hele livet.

Hvordan kan vi som lærere hjelpe elevene til å bli mer bevisst på dagens bruk av internett og da spesielt bruken av sosiale medier? Barn og unge er godtroende og påvirkelige, de er nysgjerrige og dette er et godt inngangspunkt til sikker nettbruk (Breivik, 2015, s.87). Dette er noe som vi lærere og andre voksne i skolen må ta utgangspunkt i når vi skal påvirke våre elevers bruk av sosiale medier, vi må vite at vi er elevenes forbilder på mange områder. Elevene forventer at vi vet hva vi snakker og at vi da igjen kjenner til disse ulike sosiale

mediene som finnes i dag, så det er viktig at vi som lærere setter oss inn i det som barn og unge møter på i hverdagen. Det er ikke meningen at alle vi som jobber i skolen i dag skal opprette oss en egen bruker i alle sosiale medier, men det er viktig at vi har en viss kjennskap til det som er der ute av feller elevene kan komme borti. Gjennom mitt studie i IKT i min lærerutdannelse ser jeg nå hvor viktig dette er, for det er så mye mer der ute enn vi kan forestille oss. Den digitale verden er stor! Kanskje skulle det vært obligatorisk i dag å ta IKT som en del av lærerutdanningen? Men foreløpig er det ikke slik, vi må selv finne den informasjonen vi trenger for å bruke den i hverdagen med våre elever. En annen utfordring ved dette er at alt er jo i stadig utvikling. Når man har satt seg inn i en ting, lært seg om et sosialt media, så dukker det opp en ny. Barn og spesielt ungdom higer etter å hele tiden være oppdatert på det som er nytt, det som er siste på markedet. De vil helst være i forkant og være blant de første som er med på noe som kan bli stort, og mye av deres sosiale liv er i dag på sosiale medier. Det er derfor viktig at vi som lærere også klarer å henge med på hva som skjer i den interaktive verdenen. Vi må sette oss inn i hva er det som skjer der ute og hvordan kan vi ta dette videre med oss inn i klasserommet.

Vi som lærere kan ikke være redde for å bruke sosiale medier i vår undervisning, for sosiale medier er kommet for å bli. Det er her barn og unge er i dag, det hjelper ikke at vi som lærere forteller elevene om alt som er negativt om bruken av sosiale medier eller oppfordre til å ikke bruke dette, for elevene kommer til å gjøre det. De fleste av dagens lærere har også en konto på en eller flere av dagens sosiale medier. Vi må bare tørre å ta det med inn i klasserommet og tørre å bruke det, da vil elevene se de positive sidene ved sosiale medier og bli mer oppmerksom på bruken av det. Ett av de største sosiale mediene vi har i dag og som med stor fordel kan brukes i undervisning er blogging. En blogg er en digital dagbok hvor hvem som helst kan se hva du skriver om, du kan skrive om det som er aktuelt for deg der og da. Man leter seg inn på blogger som har et tema som er aktuell for de som skal lese den, og den har et kommentarfelt hvor man kan legge igjen kommentarer og gi tilbakemelding på det som står der. Å lage en klasseblogg hvor alle elevene i klassen er med på å drifte denne bloggen kan være en fin vei for å bevisstgjøre elevene på hva man legger ut på sosiale medier og hva man ikke legger ut. Elevene må få være med på hele prosessen for å få et eierforhold til dette og det blir da noe personlig for dem, som igjen er med på å bevisstgjøre det de holder på med. Bruken av blogg som læringsverktøy og læringsarena kan oppfylle mange mål, og gjøres på forskjellige måter. Blogging er plattform hvor du som lærer kan lære elevene online etikette, hvordan bruke internett trygt og ansvaret man har som en innbygger i en digital verden. Noen av fordelene ved å bruke blogg er at det styrker digital kompetanse ved at elevene må bruke digitale verktøy, det gjør elevene komfortable med å produsere informasjon som deles i offentlige rom og de lærer hvordan dette deles på en profesjonell måte – hvordan skal man kommunisere og dele informasjon. Bruk av blogg fører også med seg kunnskap om hvordan elevene kan dele sin kunnskap videre til andre elever, ved å kommentere hverandres blogger får de frem forskjellige synspunkter og dermed øker de sin egen kunnskap og refleksjon. Bloggene er offentlige for alle og vi blir mer bevisste på hva vi skriver når er offentlig enn når det kun skal leses av spesielt utvalgte personer (Breivik, 2015, .s. 111). Ved å bli bevisst på dette gjennom bruk av blogg tar elevene med seg denne kunnskapen videre til andre sosiale medier, slik som Facebook, Instagram, Twitter og Snapchat. De vil få et mer reflektert syn på hva man legger ut på sine sider, de vil lære at alt de legger ut vil være tilgjengelig for mange og andre kan dele videre det de legger ut, slik at det sprer seg overalt. Å opprette en felles blogg sammen med elevene kan også være med på å få foresatte til å få enda mer innblikk i

hva vi gjør på skolen, å lage en blogg som legges ut på nett vil være tilgjengelig for dem også. Dette kan være med på å styrke foresattes interesse for hva barna deres gjør på skolen, for de fleste voksne er i dag på internett i løpet av dagen og mange har lest blogger og vet hva dette er. Her kan også deles info som trenger å komme hjem til elevenes foresatte og man slipper unna et løbsbladssystem.

Noen lærer vil nok synes at det er litt mye å skulle opprette en blogg med elevene før de i det hele tatt har noen som helst slags kunnskap om dette, og dette kan da spesielt gjelde de minste elevene. Det er viktig å begynne bevisstgjøringen tidlig, så da må man finne sin løsning på dette. De fleste elevene kjenner til veggaviser, dette er noe som har vært brukt i skolen i mange år. Lenge før vi kom på internett i skolesammenheng ble det laget veggaviser, forskjellen er at da hentet man all info fra lærebøker mens man nå henter mye av infoen på internett og også i sosiale medier. Elevene kan lage blogginnlegg med alle virkemidler som er i en blogg, skrive dem ut og henge opp på en plakat som blir til en veggavis og henge denne opp i klasserommet. Ved å gjøre det på denne måten lærer elevene seg kommunikasjonsformen som brukes i blogg og andre sosiale medier seg i trygge omgivelser og under full kontroll fra læreren om hva som publiseres. Læreren har kontroll på innhold og opplæring, og kan ta opp problemstillinger som kommer. Dette krever at læreren selv har kjennskap til dette mediet (Breivik, 2015, s. 114). Uansett hvordan du som lærer velger å lære bort og få en bevisstgjøring rundt bruken av det digitale og sosiale medier, så kreves det at du har en kjennskap til dette. Dette gjelder alt man skal lære bort, det gir trygge rammer for elevene å se at lærerne behersker det de skal begi seg utpå. Elevene forventer at vi som voksne lærer kan alt.

Vi som lærere må tørre å bruke sosiale medier i skolen.

For å få elevene bevisste på bruken av sosiale medier må vi som lærere tørre å bruke det i skolen, vi må ufarliggjøre dette fenomenet som sosiale medier er. Vi kan ikke skyve det unna fordi det vil alltid være der, elevene har tilgang på det utenfor skolen og ta kan ikke vi i skolen overse det. Det er skolen som er den tryggeste arenaen for mange av elevene og da må vi også være de som gjør det digitale også trygt for dem. Det er ikke slik lenger at i skolen bruker vi kun trykte lærebøker, vi må ut i den digitale verden å hente informasjon. Nå som IKT er en av de fem grunnleggende ferdighetene har vi som lærere også ett ansvar for at elevene lærer seg å bruke digitale verktøy, og da er fint å dra inn bruken av sosiale medier. Det viktigste er at vi som lærere selv er bevisste på hva som finner seg der ute i den digitale verden og hvordan det fungerer. Vi må tilegne oss kunnskap om dette og hva konsekvensene av bruken av sosiale medier vil være, for dette er ikke noe vi kommer utenom i dagens samfunn. Både vi og elevene vil en eller gang, og gjerne mange ganger, møte på utfordringer med sosiale medier. Vi må jobbe med å bevisstgjøre felleene som er der ute, men vi må også ufarliggjøre bruken av det. Bruker man sosiale medier riktig kan det være gode læringsarenaer og elevene vil bli mer bevisst på hvordan det brukes til deres fordel. Vi vil få elever som er bevisste på hva de gjør på sosiale medier og vi er med på å ufarliggjøre bruken av det. Sosiale medier er kommet for å bli og vi lærere må finne løsninger på hvordan vi kan bruke det til vår

og elevenes fordel. Men det som må være på plass før man kan ta det ut til elevene er at en selv er trygg på bruken av det, at læreren vet hva dette er og hvordan det brukes. Kan det være at IKT må inn som obligatorisk fag under lærerutdanningen for å få større kunnskap og kompetanse rundt dette? For at elevene skal bli trygge og bevisste, må vi som lærere være det. Bevisstgjøringen starter med lærernes kompetanse om bruken av internett og sosiale medier.

Litteraturliste:

Krokan, A. (2012) *Smart læring*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Breivik, J. M. (2015) *Læring i en digital tid*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Bilde henter fra <https://eismg8.files.wordpress.com/2015/01/likedislike.png>

Bilde hentet fra <https://moeskole.delk.eyego.no/wp-content/uploads/sites/8/2018/01/Nettvett-5.-kl.-1.jpg>